

Isidre Pastor i Batalla. Arqueòleg i historiador de l'Art

El castell-palau de Rodonyà. Arquitectura senyorial vora les vinyes

Per a més informació:

Ajuntament de Rodonyà

Plaça Major, 5 - 43812 Rodonyà
Tel. 977 628 528
aj.rodonya@altanet.org
www.rodonya.altanet.org

Façana principal de l'edifici del castell-palau que s'obre a l'antic pati d'armes del castell. Vista general del conjunt patrimonial del castell-palau i de l'església de Rodonyà. Vista de l'edifici del castell-palau amb el recinte castral que l'envolta. Vestíbul de la planta baixa. S'hi observa el brocal de la cisterna que ocupa el subsòl del pati central interior de l'edifici.

Gran finestra coronada amb motius ornamentals polilobulats i capitell amb motius vegetals que corona el mainell.

Vers la part de llevant del Camp de Tarragona, entre el riu Gaià i els contraforts meridionals de la serra del Montmell, s'emplacen els dominis que foren de l'antic castell de Rodonyà. Terres que s'estenen a tocar del camí ral que va de Vilafranca a Montblanc, tot travessant el coll de Santa Cristina que les separa del Penedès.

Situat al bell mig del nucli de població que, amb el pas dels segles, ha anat creixent a redós seu, el clos fortificat s'obre vers migdia a les vinyes que envolten el poble. L'edifici del castell-palau presideix aquest conjunt arquitectònic que, tot just ara, acaba de ser rehabilitat com a equipament

per al municipi. Aquest espai acull l'Ajuntament i altres dependències municipals i també altres espais culturals i socials. El projecte arquitectònic s'ha centrat en la posada en valor de l'obra original, tot recuperant la distribució interior de cada una de les plantes, que s'han adequat a les necessitats actuals.

Les primeres referències documentals d'un castell al lloc de Rodonyà es remunten a mitjan segle XII, moment del procés d'expansió feudal del comtat de Barcelona. Fou durant aquest període que s'hi establiren els Lotger, predecessors del grup familiar dels Tamarit, els quals, com a detenedors dels drets i rendes sobre el lloc, esdevindran, a finals del segle XIII, senyors de la baronia de Rodonyà.

Malgrat les poques dades de què es disposa, cal considerar que el primer casal fortificat degué ser una construcció senzilla i poc sumptuosa, caracteritzada per la seva preeminent funció defensiva enfront de la residencial, tot i que ja

disposaria de dependències específiques destinades a emmagatzemar l'excedent agrari, com ara sitges per al gra i cups per al vi.

Amb tot, no serà fins a la segona meitat del segle XVI, amb la consolidació social dels Tamarit a l'estament nobiliari de l'època, que aquesta família portarà a terme un nou programa constructiu de reforma de la seva principal residència d'acord amb el gust i les formes de l'arquitectura senyorial del moment. D'aquesta manera, podia disposar d'un actiu patrimonial adient al seu nou estatus i convertir-lo en símbol del seu domini senyorial. Aquesta reforma

permetia, alhora, condicionar el conjunt del recinte castral a les noves necessitats agropecuàries i productives de la baronia. És en aquest moment que s'inicià un procés de remodelació de les antigues dependències castrals que acabaren per transformar-lo en l'imponent castell-palau que coneixem avui dia, el qual ha esdevingut un dels referents de l'arquitectura gòtica tardana de traça renaixentista del Camp de Tarragona.

El programa constructiu d'aquesta arquitectura senyorial es caracteritza per la racionalitat a l'hora de conformar espais amplis i també per la versatilitat de la seva funcionalitat, i això sense oblidar els aspectes formals dels principals elements arquitectònics, com els grans finestral motllurats que articulen la composició de les seves façanes.

L'edifici principal és una gran construcció de planta rectangular, de més de 20 m per cada costat, que queda articulada per un pati central. La distribució interior s'estructura a partir de tres plantes, cadascuna de les quals queda definida pel seu propi ús i activitat. A la planta baixa hi ha les estances destinades a l'emmagatzematge i tractament dels productes agraris (les anomenades botigues del gra, de l'oli i del vi) i també el gran celler, que ocupa quasi tota l'ala septentrional de la construcció. La primera planta és la zona residencial del castell i estava reservada a les dependències més nobles i a les estances privades dels senyors. En aquest nivell trobem la sala gran, la capella, les cambres dels senyors i algunes de les dependències més domèstiques com la cuina i la latrina. A la segona planta, just per sota de la coberta que presideix el coronament de merlets, les golfes, un espai diàfan emprat per a tot tipus d'usos i on se situen les estances del servei i des d'on s'accedeix al terrat.

Les vicissituds històriques que van afectar el grup familiar dels Tamarit, senyors de Rodonyà, condicionaren l'avenir de la baronia i, a la vegada, determinaren l'evolució arquitectònica del castell. Així,

per exemple, els Tamarit no van escatimar esforços en la reconstrucció del malmès edifici després de sobreposar-se a la desfeta que va suposar la seva implicació en la defensa de la causa austriacista, cosa que va comportar la destrucció i incendi del castell.

No serà fins al començament del segle XVIII, ja sota la titularitat dels Vilallonga, quan un nou incendi, aquest ocasionat durant la Guerra del Francès, va causar la ruïna i l'abandonament del castell. Amb tot, just després de l'abolició del règim senyorial, les restes de l'antic casal passaren a mans particulars, cosa que condicionà, un cop més, l'activitat de les dependències destinades als usos vitivinícoles.

L'adquisició, a començament del segle XX, de tot el recinte del castell per part de l'Ajuntament esdevindrà el punt d'inflexió de la seva recuperació per a usos públics. Així, inicialment, acollí les escoles públiques municipals, l'escola bressol i els locals socials dels joves i avui dia, un cop rehabilitat, s'ha convertit en el principal equipament patrimonial de la població.

Tot i amb això, malgrat les successives reformes, remodelacions o transformacions al llarg dels segles, l'edifici sempre ha preservat l'essència de l'obra original del castell-palau i ha mantingut l'equilibri entre el caràcter senyorial de l'edifici i la pràctica funcional d'una explotació agrària. La seva arquitectura ha estat un testimoni tangible de l'activitat vitivinícola, tot conservant una estreta relació amb el territori, l'entorn i les vinyes que l'envolten.

Una passejada pel castell-palau de Rodonyà ens permet conèixer el que va suposar l'arquitectura senyorial d'època medieval i moderna per al desenvolupament social, econòmic i cultural d'aquest marc territorial del camp tarragoní. Ens convida, també, a endinsar-nos en el món vitivinícola i en el paisatge que, de segles ençà, han anat treballant els habitants de Rodonyà. ■